

Hvar eg seti mín fyrsta X

Hvar stendur ungdomurinn politískt? Tað er onginn sum er førur fyri at svara hesum spurningi, men tað kundi verið áhugavert at dvølt eitt sindur við hetta evnið.

Stórir partur av ungfolki eru løtt at ávirka. Tað er lætt at piska ein stemning upp millum tey ungu og soleiðis ávirka tey í ymsar ættir. Tað verður tó avgjørt ikki við hesum sagt, at ungfolk ikki sjálvi eru før fyri at gera sær nakra mynd av politisku støðuni.

Í Føroyum eru ongantíð kanningar gjørdar um hvat ungfolk velja, men til fólkatingsvalið í Danmark í 1964 vóru tilfar kanningar gjørdar, sum eru ógvuliga áhugaverdar, og tað er ikki heilt óhugsandi, at myndin vildi verið nakað tann sama í Føroyum.

Gift fólk krevja tryggjeika

Kanningin visir, at tað er stórir munur á atkvøðugreiðslu teirra giftu og ógiftu. Stórir partur av teimum sum eru ógift atkvøða fyri konservativu flokkunum. Harafturimóti atkvødu nógv tann størsti parturin av teimum giftu fyri javnaðarflokkinum. Hetta kemur fyri ein stóran part av, at tey giftu eru áhugaði fyri tryggjeika, sosialari trygd, vissu fyri einum tryggum familjúlivi og góðum møguleikum fyri búseting. Dr. jur. Poul Meyer hevur eisini gjørt kanningar hesum viðvíkjandi og sigur hann, at tey giftu hava størri ábyrgðarkenslu, og at valluttøkan millum tey giftu er nógv størri enn millum tey ógiftu.

Ikki faklærdir - javnaðarfólk

Kanningin visir somuleiðis, at nógv tann størsti parturin av teimum ikki-faklærdu atkvøða fyri javnaðarflokkinum. Harafturimóti atkvøða heilt fá lesandi fyri javnaðarflokkinum. Hesi atkvøða fyri borgarliga flokkum. Tað man undra mangan tá vit hugsa um, at tað júst er javnaðarflokkurin í Danmark sum skapti Ungdommens Uddannelsesfond og hetta hava teir fingið ringa tøkki fyri.

Nær verður støðan tikin

Ein partur av teimum sum fyrstu ferð fer á val atkvøður sum foreldrini. Hetta er ikki sagt í niðursetandi týðningi, tí sjálvandi kunnu tey ungu veruliga hava somu politisku áskoðan sum eldri ættarliðið. Neyvan fari eg nógv skeivur um eg sigi, at nógv, sum tann 7. november í ár fara at seta sín fyrsta kross, ikki enn hava tikið endaliga støðu til hvør flokkur man vera tann besti. Tað skal sigast, at tað kann vera eitt sindur villiðandi tá ein hevur øll bløðini frammanfyri sær, — velgodd við gyltum lyftum og somuleiðis við øllum skarni vent móti hinum flokkunum.

Tryggj framtíð

Men hvat hevur so javnaðarflokkurin at bjóða m. a. teimum sum til lögtingsvalið komandi seta sín fyrsta kross?

Eina tryggja framtíð við góðum bústaðarmøguleikum, góðum útbúgvingarmøguleikum, góðum møguleikum til frítíðarítriv, góðum arbeiðsmøguleikum og góðari úrtøku. Javnaðarflokkurin hevur, og vil altíð virka fyri bestu møguleikum, ikki minst fyri teimum ungu. Við hesum setur Javna-

aðarflokkurin sær fyrri at skapa bestu trygd og trivna í samfelag okkara.

Tey, sum 7. november í ár seta sín fyrsta kross, krevja eina tryggja framtíð, og sum borgar fyri hesum tryggjeika seta vit Javnaðarflokkin sterkast inn á ting.

Torfinn Smith.

Nakrar eplasjúkur

Tað er óivað ov nógv sagt, at eitt týðningarmikið lið í eplaveltningi í nýggjari tíð, er eitt áhaldandi arbeiði ímóti ymiskum eplasjúkum, fyri tess at hesar ikki skulu forkoma framleiðsluni á størri og minni mun. Tí betur eru ikki allar eplasjúkur líka álvarsamar, so leiðis á í hesum fori verða bert tær nevndar, ið hava størsta týðningin.

Svartaspilla

Henda sjúkan kemst av, at ein soppur, meiri og minni, oyðileggur bløðkur og eplir. Í lýggjum og vátum sumrum eru livilíkindini hjá hesum smittuevnum av teimum bestu, og kann sjúkan tá í ringastu forumoyðileggja umleið helvtina av eplaframleiðsluni.

Hvussu sæst henda sjúkan?

Tá ið sjúkan byrjar sæst, at ljósagronir blettir siggjast í bladrandini ella í bladendum. Hesir blettir verða skjótt brúnir, seinri brúnsvartir og torna upp. Niðara síða av hesum blettum kann eftir fáum døgum vera heilt hvít at

siggjast, og er hetta tí at soppurin økslar seg. Hesin nýggi soppurin kann síðan við vindi ella øðrum koma yvir á aðrar plantur og oyðileggja hesar. Av tí at økslingin er so ovurhonds stór, kann ein eplavelta eftir fáum døgum verða smittað við hesum soppi.

Eplir ið hava fingið svartaspillu, verða blettur, og eru hesir blettir blýggjgráir og brúnir. Verður eitt tiltekið epli skorið sundur, sæst at soppurin altíð veksur inn eftir. Har sum soppurin er, verður eplið turt og fær ein rustbrúnan lit.

Eplaskrubbi

Hetta er ein hin mest vanligu eplasjúkan. Hon ávirkar ikki eplagroðina í stóran mun, av tí at henda sjúka sjáldan kemur í rótina og bløðini. Harafturimóti kann góðskan á eplunum gerast meiri og minni vánalig. Tað eru nógv ymisk sleg av hesi eplasjúku. Mest vanligu sæst sjúkan sum brúnir og ójavnir blettir uttaná eplunum. Hesir blettir kunnu vera ymiskir til støddar — frá

nøkrum fáum millimetrum til ein centimetr. Verður sjúkan hervilig, kunnu hesir blettir fjala eplið fullkomuliga, og slik epli eru eingin handilsvara. Tað er eisini ein soppur, ið er orsökini til hesa sjúkan, og hann kann liva í fleiri ár í jørðini sjálvst um eplir ikki vera velt á hvørjum ári.

Eplakreft

Orsökini til hesa sjúku er eisini ein soppur. Sjúkan er ikki so vanlig, men har eplir verða velt á aftaná ár á smáum økjum, er lættari at fáa sjúkuna. Eplakreft er vanligu bert á sjálvum eplunum, og sjúkan byrjar við, at smáir hvítir svullir vaksa út úr eplaeigunum. Aftaná stutta tíð kunnu hesir verða vorðnir so mikið stórir, at teir eru størri enn sjálvu eplið. Teir eru tá brúnir og líkjast mest sum kambfjøður. Smittan kann halda sær í moldini í nógv ár, sjálvst um eplir ikki verða velt. Tað er tí ógvuliga torført at sleppa av við hesa sjúku.

Eplaálur

Hetta er ein litil álur, sum kann oyðileggja eplarótina. Á henda hátt órógvur hann eplavoksturinn og ger at eplarótin verður hareftir. Í eplarótunum hava ormarverðurnar fleiri húðarskiftir, áðrenn hesar eru vaksnar. Tá ið álurin er vaksinn, er hann umleið 1 mm langur — hannurin eitt sindur longur og honin eitt sindur minni. Meðan honin er inni í eplarótini, bólgnar hon og verður sum ein kúla. Síðan sprengist røtbarkin, og honirnar siggjast tá sum smáir hvítir prikkar uttaná rótini. Seinri á sumrinum verða honirnar meiri gular og seinri brúnar. Eplaálurin kann liva í jørðini

Tekniska læran

- má verða reviderað og víðkað
- at tey ungu mótmæla er ein fyrirtreyt fyri einum samfelag í framburði

Eitt av gleðiligastu teknumum um, at liv er í samfelagnum, er tann mikla umrøðan, sum ferd verður um útbúgvingarspurningarnar. Tí henda umrøða snýr seg um framtíðina. Hon er beind frameftir á ein annan meira positivan hátt enn hinar síðurnar í ungdomsuppreistarumrøðunum, sum merkja tíð okkara.

Ungdomsuppreistar er eitt av mótaorðunum í okkara tíð. Men tibetur hevur ungdomsuppreistur altíð verið, og allir teir fyrru, sum kanska ikki hava verið so beinleiðis militert kendir, sum nakrir av teim um í seinastinu, hava givið samfelagnum eitt skump fram eftir. Henda støða økta umrøða millum ættarlið og tey ymisku samfelagsuppfatanir eru tí ikki verdar at leggja sær í geyma, men eru avgjørt neyðugar í einhvørjum samfelag, sum ikki vil støða upp í útviklinginum.

Tað er givið, at kerlingaútbúgvingin er ein aðaltáttur í útbúgvingarumrøðuni. Tað hevur verið roynt at gera spurningarnar lættari og einkulturi við at gera nokur lettfatulig slagorð sum: »Burtur við meistarakerluni!« Sum um tað var tað sum var kjarnan í sakinum.

Ein og hvør útbúgving hevur í øllum fornum tveir aðaltræðir sum mál, sum hanga nær saman (ella í øllum fornum eiga at gera tað) fyri tað fyrsta, at geva tí, sum fær útbúgving eina plasering í vinnulivinum, fyri tað næsta, at hann ella hon kennir seg persónliga nogdan við arbeiði. At viðkomandi trívist. Vit menniskju eru tibetur ikki øll líka. Tí verður tað, sjálvst um »mótin« spælir nakað inn, vanligu so nokurlunda býtt millum tær ymsu greinirnar, tað tey ymisku ættarliðini hava áhuga fyri. Summi eru bókliga hugað

onnur hava størri hug tann praktiska vegin, og millum tey seinnu er byti sera víttfevnanði.

Tað sum vit eiga at leggja okkum eina við í teirri umrøðu, ið fer fram, og í teim útbúgvingarháttum, sum fara at koma, er at tryggja øllum møguleika til at útbúgva seg. Tað má gerast til eitt rettvísiskrav, sum samfelagið skal syrgja fyri, at øll tey bæði yngri og eldri sum ynskja at útbúgva seg fáa atstøður til tað. Tað skal vera sama tilbøð sum verður givið øllum. Tað skal verða latið upp til tann einstaka, hvat av teimum ymisku tilbøðunum hann tekur. Tá hetta fria valið er tryggjað — og væl at merkja eisini tær figgarligu umstøðurnar eru eins — hava vit givið teimum ungu eitt felags útgangsrundarlag. Vitugu tí siggjast við øllum møguleikum sympati fram í móti tankanum um eina útbúgvingartíð uppá 12 ár, sum flestu menn ið hava áhuga fyri joynnum trivna hjá teimum ungu í samfelagnum, halda vera tann besta leiðin. Tað

krevur eisini eina ávísu vitan at taka avgerð um, hvat tann einstaki vil útbúgva seg til.

Tað hevur leingi verið tósað um at avtaka meistarakerluna. Um hetta er tað beinasta er ein stórir spurningur. Tey sum hava vilja sloppið av við hana, eru so við og við komnir til tað samfongur, at hon í prinsippinum lúkar tær treytir, sum má vera kravt av einari tekniskari útbúgving.

Í prinsippinum — ja! Tí hann, sum heldur, at meistarakerlan í dag er tann sama sum fyri 50 árum síðan ella bert fyri 10 árum síðan, fer stórliga skeivur. Huga bert um allar tær broytingar, ið farnar eru fram tey seinastu árin; lærutíðin er styt, gingið er frá kvøldskúla til dagskúla o. s. f. Figgarliga hevur eisini verið hjálpt í lerandi eitt sindur nú fyri stuttum. Lærlingaheim skal byggjast, so tað má sigast at útbúgvingin er í eini broytingartíð tibetur.

Tann sum velur at lata seg útbúgva í einum praktiskum faki hevur eitt krav, sum má ganga fram um øll onnur. At hann ella hon av røttum kann siga, at tey hava lært stí fak, so tað kann livast av tí og í tí. Hetta er aðaltátturin í ynski teirra, sum fara kerlingaveg —

ella aðra vinnuútbúgving. Eitt hvørt fak ella arbeiðsumráði krevur bæði teoretiska og praktiska vitan. Summi meira enn onnur. Fyri tey øll galdur tær reglur, at teori og praktisk ófrávikiliga eru bundin hvørt at øðrum. Tey skulu brúkast saman. Tey skulu brúkast í tí praktiska livinum á arbeiðsplássinum í samarbæði við fakfelagar og mong onnur. Ein partur skal sjálvst sagt lærast á skúlum, men tað mesta má tó lærast á arbeiðsplássinum í praktiskari undirvísing. Av fólki, sum hevur kunneleika, evni og vilja, at lera frá sær. Av fólki, sum kennir krøvini á arbeiðsplássinum. Av fólki, sum av erfaring veit, hvussu tey best kunnu koma til eina góða løn í teimum ymisku arbeiðsuppgávum.

Fakfelagsmenn og aðrir, ið hava erfaring innan ta teknisku lærna, halda at teir teoretikarar, ella ung, sum grunda ov litla erfaring í fakinum og tí av góðari grund ikki vita betur, gera seg skyldgan í einari keðiligari misfatan.

Tað er sjálvsagt ikki avgerandi, um vit kalla lærna meistarakerlu, arbeiðsplásskerlu ella okkurt triðja. Tað avgerandi er, at vit ikki kunnu útbúgva dugandi fakfólk, sum